

ארץ ישראל זיכרון זהות ושייכות

רקע למורה על היחידה

היחידה עוסקת בבירור משמעות הקשר של היחיד והעם לארץ ישראל מתוך החיים כאן והדילמות שהם יוצרים. היא בוחנת שאלות כמו: כיצד לשלב בין חיים בארץ, זיקה לאומית-יהודית מלאה, ומעורבות בתרבות העולמית; מהן המחויבויות והבחירות הנדרשות; מה המשמעות של להיות חלק מעם בארץ בעידן המודרני. התלמידים יחשפו לדמויות, מקורות וסיפורים ספרותיים והיסטוריים שממחישים את הקשר לארץ ומציגים עמדות שונות ביחס לזהות משלבת, מחויבות אישית וזיקה קולקטיבית.

השאלה המניעה

האם הזיקה שלנו למקום נובעת מהקשר היסטורי, אמוני ומסורתי או מעצם מגורינו כאן בצד משפחה, חברים והקהילות המרכיבות את עמ"י ואחריות לרווחתו ושגשוגו?

מטרות היחידה

מטרות פדגוגיות:

- עידוד חשיבה ביקורתית על זהות יהודית-ישראלית
- חיבור בין טקסטים מקראיים, היסטוריים וספרותיים לבין שאלות זהות עכשוויות
- פיתוח יכולת ניתוח והבנה של דילמות חיים בארץ

מטרות תחומיות:

- מורשת והיסטוריה: חקר הקשר ההיסטורי והתרבותי בין העם לארץ
- ספרות: הבנת ייצוגים ספרותיים של אהבת הארץ וזיקה לזהות

מטרות בין-תחומיות:

- חיבור בין ידע היסטורי, תרבותי וזהותי לפעולה ערכית

מטרות ערכיות:

- טיפוח מחויבות אישית וקהילתית
- טיפוח כבוד לזיקה הייחודית לארץ ולשונות התרבותית

מטרות מיומנויות:

- קריאה פרשנית והבנת טקסטים
- ניתוח עמדות, זיהוי קולות שונים
- כתיבה רפלקטיבית ודיאלוגית
- ניסוח טיעונים והבעת עמדה מנומקת

מפת היחידה

השאלה המניעה

האם הזיקה שלנו למקום נובעת מהקשר היסטורי, אמוני ומסורתי או מעצם מגורינו כאן בצד משפחה, חברים והקהילות המרכיבות את עמ"י ואחריות לרווחתו ושגשוגו?

ידע ומקורות

הזיקה לארץ ישראל נארגת מתוך שלושה חוטים שלובים: קשר היסטורי-אמוני המחבר בין העם למקומו לאורך הדורות, חיים יומיומיים כאן, לצד משפחה, חברים וקהילה, שהופכים את הארץ לבית ממשי, ושאיפה להיות חלק מתרבות עולמית מבלי לאבד את הייחוד. היחידה מזמינה לבחון דרך דמויות, מקורות ספרותיים וסיפורים היסטוריים מה פירוש להיות נאמן לעם ולארץ בעידן שבו הגבולות בין שייכות מקומית לאוניברסלית נדחפים כל הזמן.

מהו בית ומהו זיכרון?

שורשים וזיקה היסטורית

הבית הוא כאן ועכשיו

דיון בשאלה המניעה

שיא הדיון הדיאלקטי ביחידה. אנו משתמשים ב"פרשת אוגנדה" כמעבדה חיה לבחינת המתח בין שתי הנקודות המבט שלמדנו.

הדילמה הגדולה

נקודת מבט ב'

זהות יהודית-ישראלית נובעת מעצם מגורינו בארץ לצד משפחה וחברים והקהילות המרכיבות את עמ"י ואחריות לרווחתו ושגשוגו.

נקודת מבט א'

זהות יהודית-ישראלית מתגבשת מתוך חיים בארץ. הארץ היא בית ממשי, לא רק זיכרון.

סיכום והצגת תוצר אישי

סיכום התובנות מהיחידה

בנתיבי זהות – מסע בין עבר להווה

הדילמה הגדולה (פרשת אוגנדה)

מטרות השיעור

ערכים	מיומנות	תוכן
טיפול הבנה לשונות תרבותית וזיקה ייחודית לארץ, פיתוח מחויבות אישית מתוך בחירה מודעת	ניתוח טקסט היסטורי, השוואת עמדות, פיתוח טיעון מנומק, ניהול דיון מכבד (דיבייט)	הבנת המתח בין "מקלט לילה" (פתרון פונקציונלי-פיזי למצוקת העם) לבין הזיקה הערכית-היסטורית לארץ ישראל (מורשת וזהות)

מבנה השיעור

1 פתיחה (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- פרשת אוגנדה (1903) - הרצל מציע את תוכנית אוגנדה כ"מקלט לילה" עבור יהודי מזרח אירופה שסבלו מפוגרומים
- אוגנדה על המפה
- הצגת העמדות בנושא

דרכי הוראה

הרצאה קצרה - הצגת שאלת הדילמה

האם נסכים להקים מדינה יהודית מחוץ לארץ ישראל כדי להציל יהודים מסכנה?

מיומנויות	מוקדי לימוד
ניתוח טקסט היסטורי, השוואת עמדות	הצגת המקרה: "פרשת אוגנדה"
תוצר לשלב זה	
העלאת השערות ראשוניות	

2 גוף השיעור (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- פרשת אוגנדה (1903)- הרצל מציע את תוכנית אוגנדה כ"מקלט לילה" עבור יהודי מזרח אירופה שסבלו מפוגרומים
- אוגנדה על המפה
- הצגת העמדות בנושא

דרכי הוראה	
דיון במתודת "ג'יקסו" או דיבייט כיתתי בין שתי קבוצות.	
שאלות לדיון כיתתי:	
1. אם הייתם נציגים בקונגרס הציוני ב-1903, מה הייתה ההחלטה שלכם? האם היא מבוססת על רגש והיסטוריה או על דאגה לביטחון ויומיום?	
2. איך הדיון הזה משפיע על האופן שבו אנחנו רואים את המושג "בית" היום? האם מדינת ישראל צריכה להיות רק מקום בטוח (מקלט), או שהיא חייבת להיות מקום שמחובר לשורשים שלנו?	
3. כיצד ניתן לשלב בין שתי הגישות הללו בחיינו המודרניים?	
מיומנויות	מוקדי לימוד
השוואת עמדות, פיתוח טיעון מנומק, ניהול דיון מכבד (דיבייט)	ניתוח השוואתי עמדה א' (הארץ כמרכז רוחני והיסטורי) מול עמדה ב' (הארץ כבית בטוח לעם ישראל).
תוצר לשלב זה	
מילוי טבלת טיעונים	

3 סיכום השיעור (25 דקות)

דרכי הוראה	
סיכום מליאה	
השלכות למציאות ימינו: האם היום אנחנו רואים בארץ ישראל "מקלט" או "מהות"? מה ההבדלים בין פרשת אוגנדה למצב בימינו?	
מיומנויות	מוקדי לימוד
פיתוח מחויבות אישית מתוך בחירה מודעת	מה הכריע בסוף? (ההחלטה הציונית) השלכות למציאות ימינו: האם היום אנחנו רואים בארץ ישראל "מקלט" או "מהות"?
תוצר לשלב זה	
ניסוח טיעון אישי בכתב	

ספריית תוכן ומקורות

1. תכנית אוגנדה

2. אוגנדה על המפה – מקור התמונה

3. הרקע: הרצל מציע את תוכנית אוגנדה כ"מקלט לילה" עבור יהודי מזרח אירופה שסבלו מפוגרומים.

• עמדה א' (הגישה ההיסטורית-דתית - מתנגדי אוגנדה):

התבססו על הקשר ההיסטורי והדתי הבלתי ניתן לניתוק. הם טענו כי זהות יהודית משמעותית מתקיימת רק בארץ ישראל, והשתמשו במוטיב: "אם אשכחך ירושלים".

מתוך דברי יחיאל צ'לנוב בקונגרס הציוני השישי:

"במשך אלפיים שנה נשא העם היהודי בליבו את התקווה

לחזור אך ורק לארץ אבותיו. הזיקה הזו אינה עניין פונקציונלי של מציאת מקום בטוח גרידא, אלא היא נשמת אפו של העם. אם נסכים לקחת ארץ אחרת, ולו באופן זמני, אנו מנתקים את השורשים ההיסטוריים והתרבותיים שלנו. בלי ציון – אין ציונות, ובלי הזיקה ההיסטורית הזו, נאבד את זהותנו כעם."

• עמדה ב' (תומכי אוגנדה - הגישה הפונקציונלית): ראו בזהות הישראלית צורך בהגנה פיזית על העם לצד המשפחה והחברים, תוך דאגה לקיום המיידי של העם.

מתוך דברי בנימין זאב הרצל בקונגרס הציוני השישי:

"אוגנדה אינה ציון, ואינה יכולה להיות ציון. זוהי רק התיישבות לצורכי קולוניזציה (התיישבות), אבל – וזה הדבר המרכזי – על יסוד לאומי ובהנהגה עצמית. [...] ההצעה פירושה הקמת מקלט ארעי (זמני), 'מקלט לילה', עבור אותם אחים אומללים שאין להם כעת לאן לפנות, ושעומדים בפני סכנה קיומית מיידיית במקומות שבהם הם חיים."

עמדה א' הגישה ההיסטורית-דתית מתעצב אמצעה

העברת 100 אל הקשר ההיסטורי והדתי הבאתי נתן לנתונה. הם טען כי זהות יהודית
משמעותית מתקיימת רק בארץ ישראל, והשמעו מאוטיה: "אם אשכחך ירושלים".

מתוך דברי יחיאל צלנוב בקונגרס הציוני השישי:

"במשך אלפיים שנה נשא העם היהודי בליבו את התקווה לחזור אך ורק לארץ אבותינו. הזיקה הזו אינה
עניין פונקציונלי של מציאת מקום בטוח גרידא, אלא היא נשמת אפו של העם. אם נסכים לקחת ארץ
אחרת, ולו באופן זמני, אנו מנתקים את השורשים ההיסטוריים והתרבותיים שלנו. בלי ציון – אין ציונות,
וברלי הזיקה ההיסטורית הזו, נאבד את זהותנו כעם."

עמדה ב' הגישת הסונקציונלית נאמכי אולצנה ראו בלחות הישראלי צורך בהגנה ביזית על האספסוף והחברים, עקד האגדה לקיום המיידי של האם.

מתוך דברי בנימין זאב בקונגרס הציוני השישי:
"אונגדה אינה ציון, ואינה יכולה להיות ציון. זוהי רק החיישובות לצורכי קולוניאליזם (החיישובות), אבל –
זוהי הדבר המרכזי – על יסוד לאומי ובהנהגה עצמית. [...] ההצעה פירושה הקמת מקלט ארעי (זמני),
'מקלט לילה', עבור אותם אומללים שאין להם כעת לאן לפנות, ושעומדים בפני סכנה קיומית
מידית במקומות שבהם הם חיים."

למדתי ב' (תנאי אולצרה)

ראו בלוחות השאלות צורך בהגנה פיזית על העם לצד
האשפוז והחברתי,
עקב האגדה לקיום המיני של העם.

טיעונים מרכזיים

ביסוס בטקסט / מקור

נקודות למחשבה / שאלות

למדתי א' (תנאי אולצרה)

העמסות על הקשר ההיסטורי והדתי הפאני עת לעת.
הם אלה כי זהות יהודית משמעותית מתקיימת רק בארץ ישראל,
והשקט במטבח: "אם אשכחך ירושלים".

טיעונים מרכזיים

ביסוס בטקסט / מקור

נקודות למחשבה / שאלות

